

**POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY DOMOWEJ
ORAZ
OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY
DOMOWEJ
W POWIECIE SKARŻYSKIM
NA LATA 2024-2030**

Powiat Skarżyski

SPIS TREŚCI:

Wstęp

1. „Przemoc domowa” w świetle przepisów prawa.....	str. 4
2. Pojęcie przemocy domowej	str. 5
2.1 Rodzaje przemocy i cykle przemocy domowej	str. 6
2.2 Czynniki ryzyka przemocy domowej	str. 8
2.3 Mechanizmy przemocy domowej	str. 9
2.4 Cykle przemocy domowej	str.11
3. Procedura „Niebieskie Karty”	str.11
4. Charakterystyka problemu przemocy domowej w powiecie skarżyskim	str.13
5. Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową	str.15
6. Charakterystyka osób korzystających z pomocy instytucjonalnej w powiecie skarżyskim	str.17
7. Diagnoza zasobów instytucjonalnych w powiecie skarżyskim	str.18
8. Założenia programu	str.20
9. Oczekiwane rezultaty	str.22
10. Realizatorzy działań	str.22
11. Monitoring i ewaluacja programu	str.24
Zakończenie	str.25

Literatura

Spis tabel

Załączniki

WSTĘP

Opracowanie powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej jest wykonaniem nałożonego na powiat obowiązku wynikającego z art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej. (Dz. U. 2024 poz. 424 z późn. zm.).

Ustawą z dnia 9 marca 2023 r. została zmieniona ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Tytuł z ustawy „o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie” został zmieniony na ustawę o „przeciwdziałaniu przemocy domowej”. Zastąpiono definicję przemocy w rodzinie na definicję przemocy domowej. Program przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej powiatu skarżyskiego na lata 2024-2030 ma służyć wytyczeniu podstawowych kierunków działań zmierzających do poprawy sytuacji rodzin doznających przemocy, a także ochrony osób i rodzin zagrożonych przemocą. Uwzględnione w dokumencie założenia zostały wypracowane w oparciu o analizę danych zebranych w uprzednich latach oraz dotychczasowe doświadczenia przedstawicieli podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony przemocy domowej. Istotną rolę w realizacji wskazanych kierunków działań pełnić będą instytucje rządowe i samorządowe, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty podejmujące aktywność we wskazanym obszarze.

Niniejszy program skierowany jest do ogółu społeczeństwa, w szczególności do osób zagrożonych przemocą domową, osób stosujących przemoc domową oraz przedstawicieli służb społecznych świadczących pomoc osobom doznającym przemocy. Zadaniem Programu jest wprowadzenie w życie działań mających na celu podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy domowej oraz promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy, w tym zapewnienie ochrony i udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą domową, realizację programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc domową, a także upowszechnienie informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy, zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc domową.

1. PRZEMOC DOMOWA W ŚWIETLE PRZEPISÓW PRAWA

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o *przeciwdziałaniu przemocy domowej* (Dz. U. Nr z 2024 r. poz. 424) **przemoc domowa** to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (w rozumieniu art. 115 § 11 *Kodeksu karnego*), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Podstawowym aktem prawnym odnoszącym się do zagadnienia „przemocy domowej” jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.), która zakazuje np., stosowanie kar cielesnych.

- Art. 30 Konstytucji RP wskazuje, że przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw. Jest ona nienaruszalna a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych, w tym jednostek samorządu terytorialnego. Przemoc ogranicza podstawowe prawa człowieka i wpływa na funkcjonowanie zarówno pojedynczych osób jak i całych społeczności. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji (...) społecznej mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.

- Art. 72 wskazuje, iż Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a zadaniem władzy publicznej jest ochrona dziecka przed przemocą.

- Powszechną Deklarację Praw Człowieka (Art. 3, Art. 5, Art. 12),

- Konwencję o Prawach Dziecka (Art. 19 § 1, Art. 19 § 2),

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 424 z póź.zm.).

- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151 ze zm.)

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie Procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieskie Karty” (Dz. U. z 2023r. 1870).

- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2024 r. poz.17) - art. 207 kk, jako znęcanie się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny

W rozumieniu art. 207 Kodeksu Karnego przemoc jest przestępstwem, które podlega karze:

- § 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5,

- § 1a. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8,
- § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 lub 1a połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10,
- § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1–2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 15.
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. 2024 r. ,poz. 37.).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2024 r. poz. 145.).
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901 ze zm.).
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2024 r., poz. 917).
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2024 r. poz. 750 z późn.zm.).
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 107).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2024, poz.609 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 177 z późn. zm).
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 2151).
- Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024 – 2030 (Uchwała nr 205 Rady Ministrów z dn. 9 listopada 2023 r.).
- Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2022-2026 jest zgodny również z zapisami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Skarżyskim na lata 2024–2030 przyjęta uchwałą Nr 414/LXII/2024 Rady Powiatu Skarżyskiego z dn. 21.03.2024 r.

2. POJĘCIE PRZEMOCY DOMOWEJ.

Pojęcie **przemocy w rodzinie** zostało zastąpione pojęciem - **przemocy domowej**, ponieważ jest to problem, który dotyka również osoby będące w związkach nieformalnych, a także byłych małżonków, którzy rodziną nie są. Dotyczy to każdej formy przemocy. Takie zmiany wprowadziła nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej i niektórych innych ustaw z dnia 9 marca 2023r.

Przemocą domową możemy określić jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną, ekonomiczną oraz cyberprzemoc i zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, ale również akt godzący w osobistą wolność jednostki poprzez zmuszanie do zachowań niezgodnych z jej własną wolą.

O przemocy można mówić, gdy zostaną spełnione następujące kryteria:

- **Intencjonalności** działania lub jego zaniechania przez sprawcę nie musi oznaczać celowego krzywdzenia bliskich i zadawania im bólu. Osoba stosująca przemoc dąży do uzyskania pełnej kontroli i władzy nad osobą doznającą przemocy, do jej bezwzględnego posłuszeństwa. Jest przekonana, że wie co jest dobre dla pozostałych członków rodziny, a w związku z tym posiada wyłączne prawo podejmować decyzje, ustalać zasady życia w rodzinie – pozostali muszą się podporządkować. Nie ważne jest tu stanowisko drugiej osoby, jej zdanie, chęci i potrzeby.
- **Dysproporcja** siły w wyraźnej przewadze jednej osoby nad drugą, nie chodzi tu jedynie o różnicę sił fizycznych, ale także przewagę związaną z pozycją społeczną, odpornością psychiczną, statusem materialnym itp. W związku opartym na przemocy jeden z partnerów czuje się silniejszy, a drugi słabszy. W wyniku kolejnych aktów przemocy różnica sił coraz bardziej się pogłębia, osoba doznająca przemocy staje się coraz bardziej bezradna, a osoba stosująca przemoc coraz bardziej silna i bezkarna.
- **Naruszenie godności i praw** występuje wtedy gdy sprawca przemocy narusza godność ofiary, poniża ją, ośmiesza, wykorzystuje przewagę siły oraz pozbawia ją wszelkich praw (np. do kontaktów z rodziną, godziwych warunków życia, nietykalności osobistej, szacunku lub jedna osoba daje sobie prawo, by drugą uderzyć, obrazić, skrytykować, zabrać coś, nie dać, karać długotrwałym milczeniem). Nie liczy się z jej potrzebami, życzeniami, protestami, uczuciami. Traktuje daną osobę jak przedmiot pozbawiony praw.
- **Spowodowanie cierpienia i bólu** osobom doznającym przemocy, zarówno szkód fizycznych jak i psychicznych w wyniku wieloletniej przemocy domowej mogą dojść do przekonania, że zasługują na takie traktowanie.

2.1 RODZAJE PRZEMOCY I CYKLE PRZEMOCY DOMOWEJ

FIZYCZNA – naruszanie nietykalności fizycznej.

Przemoc fizyczna jest intencjonalnym zachowaniem powodującym uszkodzenie ciała lub niosącym takie ryzyko, np.: popychanie, szarpanie, ciągnięcie, szturchanie, klepanie, klapsy, ciągnięcie za uszy, włosy, szczypanie, kopanie, bicie ręką, pięścią, uderzenie w twarz- tzw. „policzek”, przypalanie papierosem, duszenie, krępowanie ruchów itp.

PSYCHICZNA – naruszenie godności osobistej.

Przemoc psychiczna zawiera przymus i groźby np. ; obrażanie, wyzywanie, osądzanie, ocenianie, krytykowanie, straszenie, szantażowanie, grożenie, nieliczenie się z uczuciami, krzyczenie, oskarżanie, obwinianie, oczernianie, krzywdzenie zwierząt, czytanie osobistej korespondencji, ujawnienie tajemnic, sekretów, wyśmiewanie, lekceważenie, karanie długotrwałym milczeniem itp. Przemoc psychiczna jest najczęstszą formą przemocy i jest trudna do udowodnienia.

SEKSUALNA – naruszenie intymności.

Kontakt seksualny podejmowany bez zgody osoby doznającej przemocy. Natomiast przemoc seksualna wobec dzieci to wciąganie zależnych, niedojrzałych rozwojowo i niezdolnych do wyrażania pełnej zgody dzieci albo osób w wieku dorastania w seksualną aktywność naruszającą społeczne tabu i zasady życia rodzinnego. Jako przykłady tego rodzaju przemocy wymienia się: wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych itp. W przemocy seksualnej najmniej chodzi o sam seks. Najistotniejsze jest odzwierciedlenie i ugruntowanie relacji władzy, zaakcentowanie, kto jest silny, a kto musi ulec. Objawy przemocy seksualnej, to np.: ciąża, choroby weneryczne, wirus HIV, infekcje dróg moczowo - płciowych, urazy pochwy, odbytu, przerwanie błony dziewiczej, krwawienie z narządów rodnych.

EKONOMICZNA – naruszenie własności.

Przemoc ekonomiczna wiąże się z celowym niszczeniem czyjejs własności, pozbawieniem środków lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspakajane niezbędne dla przeżycia potrzeby, np.: niszczenie rzeczy, włamanie do zamkniętego- osobistego pomieszczenia, kradzież, używanie rzeczy bez pozwolenia, zabieranie pieniędzy, przeglądanie dokumentów, korespondencji, sprawdzanie telefonu, dysponowanie czyjąś własnością, zaciąganie pożyczek „na wspólne konto”, sprzedawanie osobistych lub wspólnych rzeczy bez uzgodnienia, zmuszanie do spłacania długów itp.

ZANIEDBANIE- naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich.

Jest formą przemocy ekonomicznej i oznacza np.: niedawanie środków na utrzymanie, pozbawianie jedzenia, ubrania, schronienia, brak pomocy w chorobie, nie udzielenie pomocy, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka itp.

CYBERPRZEMOC – zwana też Cyberbullying.

To zjawisko, w którym ktoś wykorzystuje komunikację cyfrową, są to najczęściej posty, komentarze w mediach społecznościowych, wiadomości wysyłane przez komunikatory internetowe, a także e-maile i SMS-y, których celem jest poniżenie, nękanie lub zastraszanie innej osoby. Do najczęstszych form cyberbullyingu zalicza się m.in. publikowanie fałszywych lub ośmieszających, często też agresywnych komentarzy, zdjęć i filmików w Internecie, a nawet upublicznianie w mediach społecznościowych prywatnych fotografii, które nigdy nie powinny ujrzeć światła dziennego lub zostały w jakiś sposób przerobione. Cyfrowe nękanie bywa niezauważane przez otoczenie ofiary, ponieważ taka forma przemocy nie okazuje jednoznacznych śladów znęcania (jak np. siniaki czy inne fizyczne

obrażenia). Pozostawia jednak równie głębokie rany w psychice, które często goją się zdecydowanie trudniej niż przemoc fizyczna.

2.2 CZYNNIKI RYZYKA PRZEMOCY DOMOWEJ

Normy społeczne i kulturowe.

Przemoc domowa jest skutkiem wielowiekowego, społecznego przyzwolenia na krzywdzenie osób najbliższych, w szczególności kobiet i dzieci. W wielu środowiskach akceptuje się bicie, stosowanie kar cielesnych i panuje przekonanie o dominującej roli mężczyzny w rodzinie. (...) Ponadto silne przekonanie, że wszystko, co się dzieje w rodzinie należy do sfery prywatności z jednej strony wywołuje poczucie bezkarności osoby stosującej przemoc i bezradności osoby doznającej przemocy, a z drugiej – nasila niechęć innych osób do ingerowania w „cudze sprawy rodzinne”. W środowiskach charakteryzujących się dużą społeczną akceptacją przemocy, osoby doznające przemocy rzadko mogą liczyć na pomoc i wsparcie osób spoza rodziny, z kolei osoby stosujące przemoc nie muszą obawiać się zewnętrznych nacisków na zmianę zachowań wobec najbliższych. Przemoc wobec członków rodziny jest społecznie bardziej akceptowana i tolerowana niż stosowanie jej wobec obcych.

DZIEDZICZENIE WZORCA PRZEMOCY

Przemoc bywa przekazywana z pokolenia na pokolenie. Dzieci wychowujące się w rodzinach, w których krzywdzi się bliskich, przyswajają sobie zachowania dorosłych, których są świadkami lub przemocy tej doznają. Uczą się, że przemoc to najlepszy i najbardziej skuteczny sposób rozwiązywania konfliktów. Jednak uczeniu się i naśladowaniu podlega jedynie pewien rodzaj agresywnej relacji, a nie konkretne zachowanie, np. bicie w określony sposób lub określonym narzędziem.

UZALEŻNIENIA

Większość osób stosujących przemoc domową jest pod wpływem środków odurzających tj. alkohol, narkotyki czy leki psychotropowe (uzależnienia krzyżowe). Alkohol osłabia kontrolę własnych zachowań, zwiększa prawdopodobieństwo reagowania złością i gniewem na trudności i niepowodzenia życiowe, zaburza ocenę sytuacji i może powodować błędną interpretację zachowań innych osób. Uzależnienie od alkoholu nie zwalnia z odpowiedzialności za popełnione czyny, mimo, że osoby stosujące przemoc często wykorzystują fakt bycia nietrzeźwym jako usprawiedliwienie swojego zachowania. Uzależnienie od internetu, nazywane m.in. sieciorholizmem lub internetoholizmem, to stan, gdy przez kontakt z internetem u osób pojawiają się zaburzenia zachowania. Uzależnienie od hazardu należy do uzależnień behawioralnych i jest definiowane, jako powtarzające się działanie, które nie może być kontrolowane i jest ze szkodą dla osoby uzależnionej, jej wartości, zobowiązań społecznych, zawodowych, ekonomicznych i rodzinnych oraz związanych z naruszaniem norm

społecznych i prawa. Nałogowiec zaczyna źle funkcjonować zarówno w sferze psychicznej, społecznej, jak i ekonomicznej. Uzależnienia nie są ani koniecznym, ani wystarczającym warunkiem stosowania przemocy, gdyż nie ma związku przyczynowo-skutkowego między przemocą a uzależnionym, ale można mówić o współwystępowaniu tych zjawisk.

ŚRODOWISKO SPOŁECZNE

Istotnym czynnikiem sprzyjającym występowaniu przemocy domowej jest stres związany z aktualną sytuacją socjalno-ekonomiczną rodziny. Bezrobocie, problemy finansowe, mieszkaniowe czy zdrowotne, a także nawarstwianie się różnych problemów może wywoływać frustrację. W ostatnich latach społeczeństwo doświadczyło pandemii COVID-19, która była nie tylko poważnym zagrożeniem w dziedzinie zdrowia publicznego, ale miała także dramatyczne konsekwencje dla innych sfer społecznych. To z kolei mogło sprzyjać pojawieniu się przemocy domowej. Osamotnienie rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej, izolacja, brak wsparcia z zewnątrz - osobistego lub instytucjonalnego, w sposób znaczący mogło wpływać na nasilenie zachowań przemocowych.

2.3 MECHANIZMY PRZEMOCY DOMOWEJ

SYNDROM WYUCZONEJ BEZRADNOŚCI

Syndrom ten przejawia się w zaprzestaniu podejmowania jakichkolwiek działań, co wynika z przekonania, że cokolwiek się zrobi i tak nie przyniesie to pożądanego efektu i zawsze znajdzie się powód do zachowań agresywnych. Mimo, że osoby doznające przemocy mają możliwość unikania sytuacji, w jakich występuje przemoc, nie robią tego – pozostają w krzywdzącym związku. Osoba doznająca przemocy zaczyna odczuwać brak kontroli nad swoim losem i zaczyna wierzyć, że nie ma wyjścia z obecnej sytuacji. W ten sposób zaczyna „uczyć się” znosić przemoc.

ZJAWISKO PRANIA MÓZGU

Mechanizm polegający na systematycznym, świadomym i celowym oddziaływaniu na człowieka w celu zmiany jego przekonań, postaw, uczuć, potrzeb. Działania sprawcy mające na celu, aby członkowie rodziny funkcjonowali zgodnie z życzeniem osoby, która stosuje przemoc. Konsekwencjami „prania mózgu” są m.in. utrata poczucia własnej wartości oraz podporządkowanie się osobie stosującej przemoc domową. Metody stosowane w „praniu mózgu” to: izolacja, poniżanie i degradacja, monopolizacja uwagi, doprowadzenie do wyczerpania, wywoływanie lęku i depresji, naprzemiennosc kary i nagrody. „Pranie mózgu” powoduje, że u osoby doznającej przemocy zmienia się obraz własnej osoby; zaczynają postrzegać się za głupie i niezdolne, co pociąga za sobą fakt, że nie podejmują nowych, czy trudniejszych działań. Po za tym występuje stan nieustannego wyczerpania. Energia życiowa osoby doznającej przemocy jest pochłaniana poprzez ciągłe koncentrowanie się na dostosowaniu do żądań

stosującego przemoc oraz na potencjalnych możliwościach samoobrony. Przeżywają stale lęk i poczucie winy, mają osłabioną zdolność psychiczną i fizyczną do stawiania oporu, bezkrytycznie przyjmują obraz rzeczywistości, jaki kreuje sprawca.

ZESPÓŁ STRESU POURAZOWEGO PTSD (post traumatic stress disorder)

Zaburzenia lękowe PTSD występują u ofiar napadów, gwałtów i innych traumatycznych wydarzeń, np. wojen, klęsk żywiołowych, wypadków drogowych. Dotyczą sytuacji, w których człowiek jest narażony na utratę zdrowia i życia. Nasilenie PTSD zależy od intensywności i czasu trwania traumy. Ponadto objawy PTSD są intensywniejsze u osób, które przeżyły traumę w wyniku aktywności człowieka (gwałt, przemoc domowa), niż u ofiar zjawisk naturalnych (powódź, huragan). Objawami PTSD są m.in. zaburzenia snu, drażliwość, wybuchy gniewu, złości, czujność, natarczywe wspomnienia, koszmary senne.

PROCES WIKTYMIZACJI

Każdy „wchodząc” w związek z drugą osobą ma pewne wyobrażenia na temat swojego przyszłego życia, swojego małżeństwa oraz swojej rodziny. Akt przemocy burzy te wyobrażenia i wizję świata, partnera oraz siebie. Specjaliści nazywają to mianem burzenia utrwalonych przekonań. Osoba doznająca przemocy domowej czuje rozpacz i ma poczucie krzywdy, często na tym etapie zaczyna szukać pomocy. Niestety zdarza się, że spotyka się z nieprawidłowymi reakcjami osób, z którymi dzieli się swoimi problemami i od których oczekuje pomocy i wsparcia. Takie zachowanie przedstawicieli instytucji i służb, które przejawia się bagatelizowaniem problemów czy obwinianiem osoby doznającej przemocy nazywamy wtórnym zranieniem.

SYNDROM SZTOKHOLMSKI

Takim mianem określono mechanizm, który zaobserwowano u ofiar zamachu terrorystycznego w Sztokholmie. U osób przetrzymywanych przez terrorystów, a następnie uwolnionych przez policję pojawiły się reakcje, które większość obserwatorów uznała za irracjonalne. Otóż niedawni zakładnicy zaangażowali się w proces obrony swoich oprawców, zamiast żądać sprawiedliwości, czy nawet odwetu (co w tej sytuacji byłoby bardziej zrozumiałe). Jedna z ofiar tak związała się z terrorystą, iż zawarła z nim związek małżeński. W tej sytuacji można mówić o „patologicznej wdzięczności” za to, co zamachowiec mógł zrobić, a w rezultacie tego nie uczynił. Mógł zabić, a tego nie zrobił. Był panem ich życia i śmierci i darował im to życie, więc tylko dzięki niemu żyją. Podobny mechanizm obronny pojawia się u osób doznających przemocy domowej. Są one wdzięczne za drobne przywileje, które jeszcze mają, za „miodowe miesiące”, za chwile spokoju i namiastkę uczucia ze strony krzywdzącego je partnera, a czasem nawet za to, że żyją.

MECHANIZM „PSYCHOLOGICZNEJ PUŁAPKI”

Wiele osób odczuwa zdziwienie, kiedy dowiaduje się, że osoba doznająca przemocy domowej tkwi w związku, który przynosi jej cierpienie, w którym jest upokarzana i w którym nie respektuje się jej praw. Tymczasem osoba doznająca przemocy domowej żyje nadzieją, że będzie lepiej. Dlatego też inwestuje w ten związek. Obwiniając siebie za całe zło, wierzy, że jeśli bardziej się postara, to będzie lepiej. Ma poczucie, że zależy to właśnie od niej. Im więcej się stara i wkłada w to działanie więcej energii, tym trudniej jej ze związku zrezygnować.

2.4 CYKLE PRZEMOCY DOMOWEJ

W cyklach przemocy wobec bliskich obserwuje się trzy kolejno następujące po sobie fazy:

- **faza narastającego napięcia** - początkiem cyklu jest wyczuwalny wzrost napięcia, narastające sytuacje konfliktowe, których przyczyny mogą tkwić poza rodziną, czasem są to błahostki, drobne nieporozumienia powodujące dalszy wzrost napięcia. Zaczyna pojawiać się agresja.
- **faza ostrej przemocy** - następuje wybuch agresji, sprawca przemienia się w kata, może dokonać strasznych czynów, nie zwracając uwagi na krzywdę innych. W tej fazie najczęściej występuje interwencja. Osoby doznające przemocy w afekcie decydują się wezwać pomoc, czy złożyć skargę.
- **faza miodowego miesiąca** - to czas skruchy i okazywania miłości. Osoba stosująca przemoc zaczyna dostrzegać to, co się wydarzyło. Próbuje załagodzić sytuację, przeprosza, obiecuje poprawę, staje się uczynna i miła. Pozwala ofiarom uwierzyć, że teraz będzie inaczej, że to się więcej nie powtórzy. Osoby doznające przemocy zaś wierzą wbrew zdrowemu rozsądkowi, bo w głębi serca tego oczekują. I nawet jeśli przed chwilą były gotowe uciec, teraz zostają. Sprawca nie jest w stanie długo pełnić takiej roli, z jakiegoś powodu znowu narasta napięcie i wszystko zaczyna się powtarzać. Problem z fazą miodowego miesiąca polega na tym, że jak każdy miodowy miesiąc nie trwa długo. To pułapka, która zatrzymuje ofiary w cyklu przemocy.

Cykle takie mogą trwać przez wiele lat, przy czym zwykle skracają się fazy „miodowego miesiąca”, a wydłużają i bardziej dramatycznie przebiegają fazy narastania napięcia i ostrej przemocy. To co kiedyś było w fazie „miodowego miesiąca”, przyjemność przekształca się w unikanie przykrości, bólu i cierpienia. Po pewnym czasie faza „miodowego miesiąca” zanika całkowicie i pozostają tylko dwie fazy.

3. PROCEDURA „NIEBIESKIE KARTY”

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 06.09.2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, w przypadku uzasadnionego podejrzenia stosowania przemocy domowej lub zgłoszenia dokonanego przez świadka przemocy domowej następuje wszczęcie procedury po przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta-A” przez pracownika socjalnego jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, funkcjonariusza Policji a także:

- żołnierza Żandarmerii Wojskowej,
- pracownika socjalnego specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej,
- asystenta rodziny,
- nauczyciela,
- osobę wykonującą zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny,
- przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- pedagog, psycholog lub terapeuta.

Podstawowym narzędziem służącym uruchomieniu działań na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej jest procedura „Niebieskie Karty”. Art. 9 d nowe brzmienie przepisów:

Art. 9d.

1. Podejmowanie interwencji w środowisku odbywa się na podstawie procedury „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby doznającej przemocy domowej ani osoby stosującej przemoc domową.

2. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez osoby, o których mowa w art. 9a ust. 11– 11d, w związku z uzasadnionym podejrzeniem stosowania przemocy domowej. Do 21 czerwca 2023 r. byli to przedstawiciele 5 podmiotów OPS, KRPA, Policja, oświata i ochrona zdrowia. „Uzasadnione podejrzenie zaistnienia przemocy domowej”, to zespół danych, który obiektywnie uprawdopodobnia fakt zaistnienia przemocy domowej, a subiektywnie wywołuje u przedstawicieli podmiotów określonych w ustawie wysoki stopień podejrzenia. Podejrzenie (istnienia czegoś) jest sumą/wypadkową przesłanek, przesłanek wskaźników i przypuszczeń.

Formularz „Niebieskie Karty” A

Jego wypełnienie oznacza, że procedura mająca na celu przeciwdziałanie przemocy domowej została wszczęta. Formularz „Niebieskie Karta” A zawiera dane osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą domową, dane osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc domową, ich adresy zamieszkania, data urodzenia, PESEL, formę przemocy w danej rodzinie, dane świadków przemocy. W kwestionariuszu znajdują się także różne pytania, np. od jak dawna zachowania przemocowe występują w rodzinie, czy osoba stosująca przemoc domową była już wcześniej za nią karana, czy nadużywa alkoholu lub innych środków odurzających. Wypełniony formularz Karty powinien zawierać dane wszystkich członków rodziny, dane na temat stanu zdrowia osoby dotkniętej przemocą oraz podjęte działania w ramach interwencji.

Formularz „Niebieskie Karty” B

Jest to pisemna informacja, którą przekazuje się podczas spisania formularza „Niebieskie Karty” A osobie doznającej przemocy. Druk zawiera pouczenie o tym, czym jest przemoc domowa, i gdzie można uzyskać pomoc.

Formularz „Niebieskie Karty” C

Druk C wypełnia grupa diagnostyczno-pomocowa powołana przez Zespół Interdyscyplinarny na posiedzeniu, na które zaproszono osobę doznającą przemocy domowej. Jeżeli osoba doznająca przemocy domowej nie zgłosiła się pomimo zaproszenia, kartę wypełnia się w innych okolicznościach podczas kontaktu z tą osobą. Wypełniony druk C zawiera dane osoby pokrzywdzonej i stosującej przemoc, opis sytuacji rodzinnej, zawodowej, ekonomicznej, mieszkaniowej, zdrowotnej, sytuację dzieci. Podejmowany jest indywidualny plan pomocy dla osoby pokrzywdzonej – działania jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia, kuratorów. Osoba pokrzywdzona może podjąć pewne zobowiązania w odniesieniu do sytuacji, w jakiej się znajduje. Podjęta zostaje decyzja o częstości okresowej oceny sytuacji rodziny.

Formularz „Niebieskie Karty” D

Grupa diagnostyczno-pomocowa powołana przez Zespół na posiedzeniu, na które wezwano osobę stosującą przemoc domową wypełnia druk - D. Jeżeli osoba stosująca przemoc domową nie zgłosiła się pomimo wezwania, kartę wypełnia się w innych okolicznościach podczas kontaktu z tą osobą. Wypełniony druk D zawiera dane osoby stosującej przemoc, formy stosowanej przemocy, informacje o świadkach przemocy, dane na temat karalności tej osoby, czy jej ewentualnych uzależnień, informacje na temat leczenia odwykowego, problemów z prawem, a także historię jej zobowiązań. Zaznacza się działania względem osoby stosującej przemoc i częstość okresowej oceny jej sytuacji. Następnie grupa diagnostyczno-pomocowa analizuje zgłoszoną sprawę, przygotowuje plan pomocy rodzinie. Procedura „Niebieskie Karty” kończy się w momencie zrealizowania strategii i wyeliminowania problemu przemocy w rodzinie, następnie rodzina monitorowana jest przez okres 9 miesięcy.

4. CHARAKTERYSTYKA PROBLEMU PRZEMOCY DOMOWEJ W POWIECIE SKARŻYSKIM

Powiat skarżyski jest jednym z 13 powiatów województwa świętokrzyskiego, położony jest w jego północnej części. Miasto stało się siedzibą powiatu po reformie administracji w 1998 roku. Powiat tworzą: miasto Skarżysko-Kamienna, miasto i gmina Suchedniów oraz gminy wiejskie Bliżyn, Łączna i Skarżysko Kościelne. Graniczy z czterema powiatami: starachowickim, koneckim, kieleckim i powiatem szydłowieckim w woj. mazowieckim. Jego powierzchnia wynosi 39.548 ha i jest zamieszkiwana przez 68 596 mieszkańców z czego 52,1% stanowią kobiety a 47,9% mężczyźni. Średni wiek mieszkańców wynosi 45,7 lat.

Tabela nr 1. Liczba mieszkańców powiatu skarżyskiego z podziałem na gminy.

Wyszczególnienie	Powierzchnia (km ²)	Liczba mieszkańców
Skarżysko-Kamienna	64,4 km ²	41.498
Gmina Suchedniów	59,4 km ²	7.537
Gmina Skarżysko Kościelne	53,2 km ²	5.532
Gmina Bliżyn	141,2 km ²	7.474
Gmina Łączna	61,6 km ²	4.844

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Kielcach, rok 2024.

Jak wcześniej wspomniano, jednym z zadań własnych powiatu jest opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej. Podstawą planowania działań w tym zakresie jest analiza problemu przemocy domowej w odniesieniu do powiatu skarżyskiego.

Diagnoza zjawiska przemocy domowej występującego na terenie powiatu skarżyskiego została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Skarżysku-Kamiennej, Ośrodków Pomocy Społecznej działających na terenie poszczególnych gmin powiatu oraz Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych.

Jednym z elementów, który może pokazywać skalę zjawiska przemocy jest liczba założonych formularzy „Niebieskie Karty”. Jest to procedura obejmująca ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia oraz przedstawicieli sądu w związku z podejrzeniem zaistnienia przemocy domowej.

Tabela nr 2. Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w powiecie skarżyskim na przestrzeni 4 lat.

Lp.	Wskaźniki	2020	2021	2022	2023
1.	Liczba wypełnionych formularzy „Niebieskie Karty” przez ośrodki pomocy społecznej, GKRPA, instytucje oświatowe i Policję.	331	161	245	171
2.	Liczba osób dotkniętych przemocą domową, którym udzielono pomocy w ramach programów ochrony osób doznających przemocy domowej.	77	51	72	486

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych.

Na przestrzeni ostatnich 4 lat (2020-2023 r.) zauważa się, iż liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w powiecie skarżyskim była największa w 2020 r. - **331**, natomiast w roku 2021r. wszczęto tych procedur najmniej - **161**, miało to związek z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 i innych chorób zakaźnych. W okresie od 4 lat od 2020 do 2023 r. w powiecie skarżyskim zostało łącznie udzielonych **3328** specjalistycznych porad pedagogicznych, psychologicznych, socjalnych i prawnych dla **686** osób. Świadczy to o dużej potrzebie współpracy i zaangażowaniu instytucji pomocowych.

Działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej podejmuje także Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Powiat skarżyski realizuje działania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, które znajdują się w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Do zadań własnych Powiatu według w/w ustawy należy opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielanie specjalistycznej pomocy, poprzez realizację powiatowego

programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej, zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w ośrodkach wsparcia i interwencji kryzysowej jak również promowanie i wdrożenie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową.

Do 2019 r. na terenie powiatu skarżyskiego funkcjonował Hostel dla małoletniego z opiekunem, który mieścił się przy Zespole Placówek Opiekuńczo–Wychowawczych i Interwencji Kryzysowej „Przystań” w Skarżysku–Kamiennej. W związku ze zmianą struktury organizacyjnej Placówki Opiekuńczo–Wychowawczej „Przystań” na Centrum Obsługi Placówek, mieszczący się tam Hostel dla małoletniego z opiekunem został zlikwidowany. W związku z powyższym od 2019 r. na terenie powiatu skarżyskiego nie funkcjonuje żadna placówka ani ośrodek zapewniające miejsca noclegowe dla osób doznających przemocy domowej. Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez Powiat należy tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, a także opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno–edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową. Powiat Skarżyski czyni starania dotyczące powstania domu dla samotnej matki z dzieckiem oraz osób doznających przemocy domowej.

5. PROGRAM KOREKCYJNO-EDUKACYJNY DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC DOMOWĄ

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Skarżysku-Kamiennej udziela wsparcia zarówno osobom doświadczającym przemocy jak i osobom stosującym przemoc domową. W świetle zapisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej PCPR opracował Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2024-2030, oraz Program korekcyjno–edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową, który realizowany jest w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Skarżysku-Kamiennej od 2007 r. Zgodnie z art. 6 ust.4 pkt.2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U.z 2024 poz. 424 z póź.zm.) opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową jest zadaniem z zakresu administracji rządowej realizowanym przez powiat. Środki na realizację zadania, w myśl art. 6 ust. 5 powołanej wyżej ustawy zapewnia budżet państwa. Wspomniany wyżej Program w powiecie skarżyskim został przyjęty Uchwałą Rady Powiatu Nr 22/XXI/2021 z dn. 25.03.2021r. Realizacja Programu jest możliwa jedynie wtedy, gdy są na to zadanie przyznane środki finansowe i gdy podmiot realizujący zadanie dysponuje osobami, które posiadają kwalifikacje niezbędne do jego realizacji - Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 22 lutego 2011 roku w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc domową oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne.

Tabela nr 3. Liczba osób w stosunku do których została wszczęta procedura „Niebieskie Karty”, liczba osób które zostały zgłoszone do Programu korekcyjno-edukacyjnego oraz liczba osób które podjęły i ukończyły Program w Powiatowym Ośrodku Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Skarżysku–Kamiennej w latach 2020-2023.

Wyszczególnione lata:	2020	2021	2022	2023
Liczba osób stosujących przemoc domową z całego powiatu skarżyskiego:	512	318	355	413
Liczba osób które podjęły realizację Programu korekcyjno-edukacyjnego	17	19	36	31
Liczba osób, które ukończyły Program:	6	6	8	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Skarżysku-Kamiennej

Powyższe dane pokazują, że największa ilość osób stosujących przemoc domową, była w 2023r. – **413**, co wynikało ze zmiany ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki społecznej z dnia 20.06.2023r. Na przestrzeni 4 lat zostało wszczęte **1598** procedur „Niebieskie Karty”, a do Programu zostały zgłoszone **103** osoby. Wyniki z dwóch lat 2020-2021 pokazują niską skuteczności kierowania tych osób na realizację programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową. Nadmienić należy, iż obowiązek realizacji mają osoby skazane prawomocnym wyrokiem z 207 art. KK oraz 72 art. KK §1 pkt. 7 b. Ilość skierowanych osób była wynikiem dobrej współpracy z Sądem oraz Prokuraturą Rejonową w Skarżysku-Kamiennej. Zmiany, które wprowadziła ustawa nakłada obowiązek realizacji w/w programu pod rygorem kary, co dobrze rokuje na przyszłe lata i może stać się skutecznym środkiem zapobiegania przemocy domowej, a tym samym zapewnia skuteczną ochronę osobom doznającym przemocy domowej. Nagłaśnianie oraz uświadamianie społeczeństwa powiatu skarżyskiego, jak radzić sobie z przemocą, przyczyniła się do większej ilości osób, które zgłosiły się bez nakazu. W 2020 roku, zgłoszonych było 17 osób. Natomiast kolejne lata 2021, 2022 oraz 2023, przypadające na okres obostrzeń wynikających z trwającej pandemii SARS-CoV-2 spotkania grupowe odbywały się w małych grupach 4-5 osobowych z zachowaniem nakazanych procedur. Ze względu na sytuację epidemiczną ograniczeniem zostały dotknięte ważne działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy domowej. Na przestrzeni analizy z 4 lat - **103** osoby podjęły realizację programu, **27** osób ukończyło jego realizację otrzymując stosowne zaświadczenie, natomiast **76** osób zerwało kontrakt z różnych przyczyn. Między innymi z powodu nawrotu uzależnienia czy wyjazdu do pracy za granicę, bądź wyjazdu do pracy poza miejsce zamieszkania itp.

Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową zawiera działania wzmacniające skuteczną ochronę osób doznających przemocy przed sprawcami przemocy domowej, ma istotne strony, które mają powstrzymać sprawców od stosowania przemocy domowej poprzez zmianę zachowań przemocowych i naukę technik radzenia sobie ze złością. Należy zaznaczyć, iż rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20.06.2023r. wskazuje, iż w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową nie mogą uczestniczyć osoby uzależnione od

alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych, które nie ukończyły psychoterapii uzależnień. Przypisy w omawianym zakresie są kategorięczne i wynika z nich wprost, że realizator wyżej wskazanego programu jest zobowiązany odmówić przyjęcia do programu osoby stosującej przemoc domową, która jednocześnie jest uzależniona od alkoholu i/lub innych substancji psychoaktywnych bez udowodnienia faktu ukończenia programu psychoterapii uzależnień. Choć przypisy nie określają wprost kwestii dotyczącej formy poświadczenia realizacji powyższego, to biorąc pod uwagę prawdopodobieństwo niskiej wiarygodności osób stosujących przemoc domową, wydaje się, że powinny one przekazać zaświadczenie o powyższym wydane przez podmiot, który taką terapię prowadził i będzie to podstawą skierowania do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym. Niewywiązanie się z tego obowiązku, wyklucza udział w programie. W przypadku kierowania wyżej wymienionych osób do udziału w przedmiotowym programie konieczne jest poświadczenie przeprowadzonej diagnozy i wykluczenie uzależnienia kierowanych osób przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

6. CHARAKTERYSTYKA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY INSTYTUCJONALNEJ W POWIECIE SKARŻYSKIM

Jednym z najczęstszych powodów korzystania z pomocy psychologicznej, pedagogicznej, socjalnej i prawnej w latach 2020-2023r. były kryzysy rodzinne i małżeńskie, a także przemoc domowa. Również najczęściej udzielane porady prawne dotyczyły aspektów związanych z sytuacją rodzinną: spraw rozwodowych, konfliktów rodzinnych oraz przemocy domowej.

Tabela nr 4. Liczba osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej w latach 2021 – 2023.

Lp.	Wskaźniki	2020	2021	2022	2023
1	Liczba osób dotkniętych przemocą domową w latach 2020-2023	579	331	624	514
2	Liczba specjalistycznych konsultacji prawnych, psychologicznych, socjalnych i pedagogicznych udzielonych osobom dotkniętym przemocą domową	62	34	710	344

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Skarżysku–Kamiennej.

Na terenie gmin powiatu skarżyskiego wobec osób doznających przemocy wprowadzono wielozakresowe poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne, socjalne oraz działalność edukacyjną i informacyjną. Analizując dane z 5 Gmin powiatu skarżyskiego, zauważyć można, iż w latach 2020 i 2022 wzrosła liczba osób doznających przemocy domowej, na co wpływ miała zaczynająca się pandemia oraz wprowadzone ograniczenia w zakresie przemieszczania się jak i zmiana pracy ze stacjonarnej na zdalną, co mogło wpływać na pojawiające się konflikty w rodzinie. W 2021r. liczba ta uległa zmniejszeniu, ze względu na ciągle trwającą pandemię COVID–19 i utrudniony kontakt osobisty ze specjalistami świadczącymi pomoc. W roku 2023 liczba osób doznających przemocy domowej na

terenie powiatu skarżyskiego w stosunku do roku poprzedniego uległa niewielkiemu zmniejszeniu, na co mogło mieć wpływ min. zwiększenie się liczby dostępnych instytucji świadczących pomoc osobom doznającym przemocy domowej jak również większa świadomość społeczeństwa dotycząca zjawiska przemocy. Na przestrzeni opracowanych 4 lat wynika, iż przemocą zostało dotkniętych **2048** osób, którym zostało na terenie całego powiatu skarżyskiego udzielonych **1150** specjalistycznych porad. Pozostałe osoby – **898** z różnych przyczyn odmówiły takiego wsparcia, nie podając konkretnego powodu. Niepokojący jest wskaźnik pokazujący skalę zjawiska dotyczącego występowania przemocy domowej na terenie naszego powiatu. Wyniki pokazują nam, że jest nadal duża potrzeba zapewnienia kompleksowego wsparcia osobom doznającym jak stosującym przemoc domową i wymaga ona interdyscyplinarnego zaangażowania wszystkich instytucji pomocowych.

7. DIAGNOZA ZASOBÓW INSTYTUCJONALNYCH W POWIECIE SKARŻYSKIM

Zadania realizowane przez powiat skarżyski w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej obejmują wielopłaszczyznową współpracę jednostek tj.:

1. Sąd Rejonowy w Skarżysku-Kamiennej rozpatruje sprawy z zakresu prawa karnego, cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz pracy i ubezpieczeń społecznych.

2. Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej w Skarżysku-Kamiennej, gdzie kuratorzy sądowi będący funkcjonariuszami publicznymi realizują określone przez prawo zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym, związane z wykonywaniem Postanowień Sądu.

3. Prokuratura Rejonowa w Skarżysku-Kamiennej, do której podstawowych zadań jako organ ochrony prawnej - organ ścigania, należy zapewnienie udziału prokuratora w postępowaniach prowadzonych na podstawie ustawy przed sądami powszechnymi.

4. Powiatowa Komenda w Skarżysku-Kamiennej i Komisariat Policji w Suchedniowie. Do podstawowych zadań Policji należy m. in. ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi, wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców (prowadzenie interwencji w przypadku wystąpienia zjawiska przemocy domowej, zapewnienie osobom doznającym przemocy doraźnej pomocy, informowanie tych osób i świadków o przysługujących im prawach, prowadzenie działań prewencyjnych wobec osób stosujących przemoc domową.

5. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Skarżysku-Kamiennej wykonuje zadania powiatu w zakresie pomocy społecznej, które w szczególności dotyczą prowadzenia specjalistycznego poradnictwa, udzielania informacji o prawach i uprawnieniach, pomocy w integracji ze środowiskiem

osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, wsparcia osób niepełnosprawnych, prowadzenia ośrodków interwencji kryzysowej, tworzenia i wdrażania programów z zakresu pomocy społecznej (w tym: Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej, Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych) oraz realizacja zadań z nich wynikających, mających na celu ochronę życia osób, rodzin i grup społecznych a także rozwój specjalistycznego wsparcia. Ponadto w przypadku niemożności zapewnienia dziecku lub braku opieki i wychowania przez rodziców (w tym z powodu przemocy w rodzinie) powiat organizuje pieczę zastępczą, której realizatorem jest wskazana jednostka.

6. Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej działający w strukturach PCPR w Skarżysku–Kamiennej, którego działalność polega na udzielaniu specjalistycznej pomocy psychologicznej, pedagogicznej, socjalnej, a w zależności od potrzeb również poradnictwa prawnego, w celu przywrócenia równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a w konsekwencji uniemożliwienie przejścia reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Do zadań POIK należy min. współpraca z innymi jednostkami różnych szczebli i organizacjami, a także tworzenie Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej oraz Programu Korekcyjno–edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową.

7. Powiatowe Centrum Rozwoju Edukacji (Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna) w Skarżysku – Kamiennej udziela pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej dzieciom i młodzieży oraz rodzicom w szczególności w formie indywidualnych lub grupowych zajęć terapeutycznych dla dzieci i młodzieży, terapii rodziny, grup wsparcia, warsztatów, porad i konsultacji, wykładów i prelekcji oraz działalności informacyjno-szkoleniowej.

8. Ośrodki Pomocy Społecznej w Skarżysku–Kamiennej, Skarżysku Kościelnym, Suchedniowie, Bliżynie oraz Łącznej, wykonują gminne zadania z zakresu pomocy społecznej (w tym w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej) w szczególności polegające na pracy socjalnej, przyznawaniu i wypłacaniu zasiłków, opracowaniu i realizacji projektów socjalnych i programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia (tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną oraz gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, opracowanie i realizacja programu ochrony osób doznających przemocy domowej).

9. Interdyscyplinarne Zespoły ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Skarżysku–Kamiennej, Skarżysku Kościelnym, Suchedniowie, Bliżynie oraz Łącznej, mają za zadanie m.in. diagnozowanie problemu przemocy domowej oraz podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w celach zapobiegawczych, bądź podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym patologią, opracowywanie i realizacja indywidualnych planów pomocy i inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc, a następnie monitorowanie sytuacji w tych rodzinach.

10. Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Skarżysku–Kamiennej, Skarżysku Kościelnym, Suchedniowie, Bliżynie oraz Łącznej, do zadań których należy m. in. inicjowanie działań w zakresie zwiększenia dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej osób uzależnionych od

alkoholu, a także prowadzenie profilaktycznych działań informacyjno-edukacyjnych dla dzieci i młodzieży. Podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowanie wobec osoby uzależnionej od alkoholu zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego, a także udzielanie pomocy rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej a także ochrony ofiar przemocy domowej.

11. Placówki edukacyjne (oświatowe), gdzie obok zadań edukacyjnych mają za zadanie wspieranie rodziców poprzez prowadzenie działań z zakresu komunikacji interpersonalnej pomiędzy dziećmi a rodzicami, profilaktyki uzależnień, kształtowania umiejętności wychowawczych a także zadania z przystosowania społecznego.

12. Organizacje pozarządowe, których sfera zadań publicznych obejmuje m. in. zadania w zakresie pomocy społecznej (w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób), porządku i bezpieczeństwa publicznego, przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, ochrony i promocji zdrowia, nauki, edukacji, oświaty i wychowania, działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn, dzieci i młodzieży oraz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka.

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Cel główny i cele szczegółowe:

Celem głównym programu jest:

- zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej w powiecie skarżyskim.

By skutecznie realizować zakładany cel główny określono cele szczegółowe i kierunki działań. Wszelkie cele i działania zaplanowane w ramach niniejszego Programu mają służyć poprawie sytuacji rodzin doznających przemocy domowej jak i ochronie rodzin zagrożonych przemocą domową.

Cel szczegółowy 1. Wspieranie rozwoju instytucji samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą domową, w tym w zakresie infrastruktury.

1. Rozwinięcie sieci placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą domową, w szczególności o dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

2. Zwiększenie bazy lokalowej na terenie powiatu w zakresie powstawania mieszkań chronionych dla osób doznających przemocy domowej.

3. Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych i innych związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej w oparciu o pozyskane środki zewnętrzne.

Cel szczegółowy 2. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą domową.

1. Zapewnienie poradnictwa dla osób dotkniętych przemocą domową, w szczególności w formie poradnictwa psychologicznego, prawnego, socjalnego i rodzinnego.

2. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w całodobowych ośrodkach wsparcia (w tym specjalistycznych ośrodkach wsparcia) oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej.

3. Utworzenie Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia Interwencji Kryzysowej z całodobowymi miejscami dla osób dotkniętych przemocą domową.

Cel szczegółowy 3. Badanie i monitorowanie zjawiska przemocy domowej oraz skuteczności działań pomocowych.

1. Badanie skuteczności pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą domową.

Wskaźniki:

1. Liczba zleconych lub wspólnie realizowanych projektów.
2. Liczba opracowanych i upowszechnianych materiałów informacyjnych.
3. Liczba lokalnych kampanii społecznych.
4. Liczba osób objętych pomocą w szczególności w formie poradnictwa psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego w danej instytucji.
5. Liczba udzielonych porad.
6. Liczba osób skierowanych przez OPS.
7. Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.
8. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej.

Cel szczegółowy 4. Upowszechnianie informacji na temat zjawiska przemocy domowej i możliwości udzielenia wsparcia osobom dotkniętym przemocą.

1. Opracowanie i opublikowanie informatora zawierającego podstawową wiedzę o zjawisku przemocy domowej w tym, informacje prawne oraz wskazania miejsc/placówek, w których mieszkańcy powiatu skarżyskiego mogą uzyskać pomoc wraz z określeniem możliwego wsparcia w danym miejscu.

2. Realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży m.in. w szkołach i świetlicach gminnych.

3. Realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do osób dorosłych na terenie powiatu skarżyskiego.

4. Wzmocnienie oferty punktów konsultacyjnych dla Osób Dotkniętych Przemocą Domową w gminach powiatu skarżyskiego.

Cel szczegółowy 5. Wzmocnienie kadr pracowników służb społecznych i innych podmiotów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej i ochroną osób doznających przemocy domowej.

1. Realizacja działań mających na celu wsparcie pracowników służb społecznych, m.in. poprzez grupy wsparcia, konferencje, szkolenia i/lub superwizję.
2. Doskonalenie zawodowe kadr służb społecznych i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej i ochroną osób doznających przemocy.

9. OCZEKIWANE REZULTATY

Zakłada się, że działania podejmowane w ramach realizacji Powiatowego program przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej na lata 2024-2030 zwiększą skuteczność pomocy i wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym oraz dotkniętym przemocą domową, w szczególności poprzez:

- zacieśnienie współpracy pomiędzy podmiotami świadczącymi pomoc,
- wsparcie rozwoju podmiotów świadczących pomoc,
- utrzymanie wysokiej jakości udzielanej pomocy,
- podniesienie świadomości społecznej w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej,
- szczegółowe zdiagnozowanie problemu przemocy domowej w powiecie skarżyskim.

10. REALIZATORZY DZIAŁAŃ

Koordynatorem Programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej w powiecie skarżyskim na lata 2024-2030 jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, które będzie współpracować z szeregiem instytucji m.in.

- Starostwo Powiatowe,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Skarżysku–Kamiennej,
- Miejsko–Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Suchedniowie,
- Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w Bliżynie, Skarżysku Kościelnym i Łącznej,
- Poradnia Psychologiczno–Pedagogiczna w Skarżysku–Kamiennej,
- Interdyscyplinarne Zespoły ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Skarżysku–Kamiennej, Skarżysku Kościelnym, Bliżynie oraz Łącznej,
- Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów w Skarżysku–Kamiennej, Skarżysku Kościelnym, Bliżynie i Łącznej,
- Sąd Rejonowy w Skarżysku–Kamiennej,
- Komenda Powiatowa Policji w Skarżysku-Kamiennej i Komisariat Policji w Suchedniowie,
- Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej w Skarżysku–Kamiennej,
- Prokuratura Rejonowa w Skarżysku-Kamiennej.

Tabela nr 5. Podmioty zaangażowane w realizację poszczególnych kierunków działań.

Cele	Kierunki działań	Realizatorzy działań
<p>Cel szczegółowy 1. Wspieranie rozwoju instytucji samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą domową, w tym w zakresie infrastruktury.</p>	<p>Rozwinięcie sieci placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą domową, w szczególności o dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży,</p>	<p>PCPR, Samorząd powiatowy, Samorząd gminny, Organizacje pozarządowe, Marszałek woj. świętokrzyskiego</p>
	<p>Zwiększenie bazy lokalowej na terenie powiatu w zakresie powstawania mieszkań chronionych dla osób doznających przemocy domowej,</p>	<p>PCPR, Samorząd powiatowy, Samorząd gminny, Marszałek woj. świętokrzyskiego, Wojewoda świętokrzyski, Organizacje pozarządowe</p>
	<p>Pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych i innych związanych z przeciwdziałaniem zjawisku przemocy domowej,</p>	<p>PCPR, Samorząd powiatowy, Wojewoda świętokrzyski, Marszałek woj. Świętokrzyskiego, Organizacje pozarządowe.</p>
<p>Cel szczegółowy 2. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą domową.</p>	<p>Zapewnienie poradnictwa dla osób dotkniętych przemocą domową, w szczególności w formie poradnictwa psychologicznego, prawnego, socjalnego i rodzinnego,</p>	<p>PCPR, M-GOPS, GOPS, Zespoły Interdyscyplinarne.</p>
	<p>Podejmowanie współpracy z kuratorami sądowymi, prokuraturą, sądami, policją w celu zwiększenia liczby osób uczestniczących w programie korekcyjno - edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową,</p>	<p>Kuratorzy sądowi, Zespoły kuratorskie, Sądy, PCPR, OPS, Prokuratura, Zespoły Interdyscyplinarne, Grupy robocze, Policja.</p>
	<p>Promowanie tworzenia i funkcjonowania organizacji pozarządowych zajmujących się tematyką przemocy domowej i wsparciem osób doznających przemocy domowej,</p>	<p>Rzecznik Prasowy Powiatu, Rada Pożytku Publicznego, OPS, Lokalne media – radio, telewizja, prasa.</p>
<p>Cel szczegółowy 3. Badanie i monitorowanie zjawiska przemocy domowej oraz skuteczności działań</p>	<p>Przygotowanie kompleksowego narzędzia umożliwiającego monitorowanie zjawiska przemocy na terenie powiatu</p>	<p>OPS, PCPR, Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja.</p>

pomocowych.	skarżyskiego,	
Cel szczegółowy 4. Upowszechnianie informacji na temat zjawiska przemocy domowej i możliwości udzielenia wsparcia osobom dotkniętym przemocą domową.	Opracowanie i opublikowanie informatora zawierającego podstawową wiedzę o zjawisku przemocy domowej: informacje prawne oraz wskazania miejsc/placówek, w których mieszkańcy powiatu skarżyskiego mogą uzyskać pomoc wraz z określeniem możliwego wsparcia w danym miejscu,	OPS, PCPR, Ośrodki Opieki Zdrowotnej.
	Realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży w szkołach, w świetlicach gminnych oraz osób dorosłych mieszkających w powiecie skarżyskim,	PCPR, placówki edukacyjne, Komisja Bezpieczeństwa, Komisja Rady Powiatu, Samorząd gminny, Organizacje pozarządowe, Policja.
	Wzmocnienie oferty punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą domową w gminach,	PCPR, OPS, Samorząd gminny, Specjaliści praktycy, Organizacje pozarządowe.
Cel szczegółowy 5. Wzmocnienie kadr pracowników służb społecznych i innych podmiotów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej i ochroną tych osób.	Realizacja działań mających na celu wsparcie pracowników służb społecznych, m.in. poprzez grupy wsparcia, konferencje, szkolenia i superwizję,	PCPR, OPS, placówki działające na rzecz osób niepełnosprawnych i seniorów.
	Doskonalenie zawodowe kadr służb społecznych i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej i ochroną osób doznających przemocy domowej,	kadra zatrudniona w placówkach działająca w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych i starszych, OPS, placówki edukacyjne, PCPR.

11. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Monitorowanie realizacji Programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej w powiecie skarżyskim na lata 2024-2030 jest systematycznym procesem pozyskiwania informacji i danych umożliwiającym wskazanie bieżącego stanu wdrażania zapisów dokumentów. Monitorowanie i ocena realizacji założeń Programu dokonywana będzie co najmniej raz do roku przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Skarżysku-Kamiennej. W oparciu o zebrane dane możliwa będzie także ewaluacja Programu.

ZAKOŃCZENIE

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2024–2030r. powstał przy współpracy instytucji, które realizują zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej. Wieloletnia współpraca w tym zakresie pokazuje, jak ważne jest zaangażowanie i wymiana doświadczeń w celu realizacji założeń, które przyczyniają się do zwiększenia efektywności systemu przeciwdziałania przemocy domowej na terenie powiatu skarżyskiego.

Program jest skierowany do wszystkich mieszkańców powiatu skarżyskiego. Odbiorcami są przede wszystkim osoby doświadczające przemocy oraz osoby stosujące przemoc wobec bliskich, ale także jednostki będące świadkami przemocy domowej. Część teoretyczna Programu stanowi kompendium wiedzy, które może służyć zwiększeniu świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy domowej wśród mieszkańców powiatu oraz uświadomieniu o powszechności występowania tego zjawiska.

W opracowanym Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej zostały wyznaczone kierunki działań w obrębie pięciu obszarów, których realizacja pozwoli na systematyczne i zaplanowane dążenie do osiągnięcia wyznaczonych celów. Zostały również wyodrębnione podmioty odpowiedzialne za realizację tych zadań. Wszystkie wymienione wyżej działania mają na celu przede wszystkim ochronę osób doznających przemocy, ale także rozwój systemu profilaktyki wraz z prowadzeniem działań dążących do przeciwdziałania przemocy domowej.

Publikacje:

1. Redakcja naukowa M.Orłowska, M. Gościnkiewicz, G.Pisarczyk „(Prze)moc w rodzinie Instytucjonalne formy pomocy” wyd. edukacyjne –Akapit Toruń 2024
2. J. Jabłoński, J. Kurek „Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane”, Wrocław 2017
3. J.Podlewska, R. Szerdzińska, J.Włodarczyk „Analiza polskiego systemu ochrony dzieci przed krzywdzeniem”, Warszawa 2019
4. M.Łuba ”Przemoc-definicja, gdzie szukać pomocy [online]
<http://ptsr.waw.pl/wp-content/uploads/2012/09/O-przemocy-Psycholog.pdf> [dost.: 12.07.2024]

Spis tabel:

Tabela nr1. Liczba mieszkańców powiatu skarżyskiego z podziałem na gminy.

Tabela nr 2. Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Kart” w powiecie skarżyskim na przestrzeni 4 lat.

Tabela nr 3. Liczba osób w stosunku do których została wszczęta procedura „NIEBIESKIE KARTY”, liczba osób które zostały zgłoszone do Programu korekcyjno-edukacyjnego oraz liczba osób które podjęły i ukończyła Program w Powiatowym Ośrodku Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Skarżysku-Kamiennej w latach 2020-2023.

Tabela nr 4. Liczba osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej w latach 2020–2023.

Tabela nr 5. Podmioty zaangażowane w realizację poszczególnych kierunków działań.

Tabela nr 6. Wzór rocznego sprawozdania w załączniku nr 1.